

ตำแหน่งและหน้าที่ของเจ้านักงาน

ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการและความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม เป็นความผิดที่มุ่งคำนึงถึงคุณสมบัติ 2 ประการอยู่เสมอ คือ ความเป็นเจ้านักงานประการหนึ่ง และอำนาจตำแหน่งและหน้าที่ของเจ้านักงานนั้น ๆ อีกประการหนึ่ง เพราะลัทธิปัจเจกกระทำ เป็นเจ้านักงานเท่านั้นไม่อาจทำให้เกิดผลเป็นการกระทำความผิดหรือการยุติธรรม การที่เจ้านักงานกระทำความผิดโดยไม่เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่เลยก็เท่ากับบุคคลสามัญกระทำความผิด ต่อเมื่อมีอำนาจหรือตำแหน่ง หรือหน้าที่มาประกอบแล้วแต่กรณี จึงจะเกิดผลเป็นการกระทำความผิดหรือการยุติธรรม (1)

ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าบุคคลใดก็ตามมีฐานะเป็นเจ้านักงานตามที่กล่าวมาในบทที่ 2 แล้ว จะต้องถูกควบคุมโดยบทบัญญัติที่เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมก็ต่อเมื่อเป็นการกระทำอันเกี่ยวกับอำนาจหรือตำแหน่งหรือหน้าที่ของบุคคล

Rollin M. Perkins ได้อธิบายถึงความรับผิดชอบของเจ้านักงานตามหลัก Common Law ของประเทศสหรัฐอเมริกาไว้ในหนังสือ Perkins on Criminal Law ว่า นอกจากผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นเจ้านักงานหรือถือว่าทำหน้าที่เสมือนเป็นเจ้านักงานแล้ว ถ้าการกระทำความผิดนั้นไม่เกิดขึ้นในขณะที่ทำหน้าที่ ก็จะต้องกระทำการภายใต้อำนาจหน้าที่ของเขา ซึ่งการกระทำนั้นได้เกิดขึ้นเพราะเขาเป็นเจ้านักงาน หรือโอกาสที่เอื้ออำนวยจากความ เป็นเจ้านักงาน (2)

(1) โสภิต จารุจินดา. "เจ้านักงาน" ตามประมวลกฎหมายอาญาหมายถึงใคร", หน้า 421.

(2) Rollin M. Perkins, Perkins on Criminal Law, 2 d. ed. (New York : The Foundation Press, Inc. 1969) P. 483

1. ความหมายของตำแหน่งหน้าที่

คำว่า "ตำแหน่ง" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของคำว่า "ตำแหน่ง" ว่าหมายถึง "ที่อยู่" เช่น ตำแหน่งของดวงดาว ; แห่งที่ ; หน้าที่การงาน ; ฐานะ เช่น ตำแหน่งแชมป์เปี้ยน..." ดังนั้น ตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญาแล้วควรจะแปลว่าหน้าที่การงาน หมายถึง หน้าที่การงานที่เจ้าพนักงานแต่ละคนได้รับมอบหมายตามกฎหมายให้ปฏิบัติ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามฐานะของเจ้าพนักงานแต่ละคน และบางครั้งก็หมายถึงขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานคนนั้นในขณะใดขณะหนึ่ง (1)

คำว่า "หน้าที่" ในพจนานุกรมฉบับเดียวกันได้ให้ความหมายว่า "กิจที่ควรทำ กิจที่จะต้องกระทำ ; วงแห่งกิจ" ซึ่งในทัศนคติจะหมายถึง ภาระที่เจ้าพนักงานมีความผูกพันที่จะต้องปฏิบัติในฐานะที่รัฐกำหนดให้กระทำ ในสภาพของการที่เป็นตัวแทนของรัฐในการใช้อำนาจปกครอง (2)

นอกจากคำสองคำนี้แล้ว ยังมีอีกคำอีกคำหนึ่งซึ่งปรากฏอยู่ในบทบัญญัติลักษณะ 2 และ 3 ของประมวลกฎหมายอาญา คือคำว่า "อำนาจ" ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว เรามักจะพบเสมอว่าในการเขียนหรือพูดเราจะใช้คำว่า อำนาจหน้าที่ ควบคู่กันเป็นคำเดียว แต่ในประมวลกฎหมายอาญาส่วนใหญ่จะใช้คำว่า ตำแหน่งหน้าที่ เป็นส่วนมาก จะมีบางมาตราเท่านั้นที่ใช้คำว่า อำนาจ คือ ในมาตรา 148 และ มาตรา 151 ซึ่งกฎหมายก็ได้ใช้คำว่า อำนาจหน้าที่ ควบคู่กัน ดังเช่นคำว่าตำแหน่งหน้าที่ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเหตุว่าอันตำแหน่งย่อมก่อให้เกิดอำนาจและหน้าที่ตามตำแหน่งนั้น ๆ ดังนั้น อำนาจหน้าที่จึงแยกจากกันได้ แต่ตำแหน่งกับอำนาจ และตำแหน่งกับหน้าที่เป็นสิ่งที่คู่กันไม่สามารถแยกกันได้ เจ้าพนักงานผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งโดยอ้อมมีอำนาจและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับเจ้าพนักงานตำแหน่งนั้น ๆ

ความหมายของคำว่า "อำนาจ" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง สิทธิ เช่น มอบอำนาจ ; ความบังคับบัญชา เช่น ผู้ที่อยู่ใต้อำนาจ ;

(1) มรุธา วัชนะชีวะกุล, "แนวคำบรรยายกฎหมายอาญาลักษณะ 2 และ 3"

(กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 10

(2) มรุธา วัชนะชีวะกุล, เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

การบังคับ เช่น ขอร้องศาล ในความหมายของประมวลกฎหมายอาญาควรจะหมายถึง
 อภิสัทธาที่เจ้าพนักงานสามารถจะกระทำได้ในขณะเป็นตัวแทนของรัฐในการใช้อำนาจปกครอง (1)

ในประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ 2 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของเจ้าพนักงานไว้
 2 มาตรา คือ มาตรา 148 และมาตรา 151 ซึ่งทั้ง 2 มาตรานี้เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้
 อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบหรือโดยทุจริต ซึ่งต้องเพ่งเล็งถึงตำแหน่งของเจ้าพนักงานผู้นั้น
 คือ การวินิจฉัยความผิดต้องพิจารณาถึงตำแหน่งและอำนาจของเจ้าพนักงานผู้นั้นว่า ในตำแหน่ง
 ที่เจ้าพนักงานผู้นั้นดำรงอยู่ เจ้าพนักงานผู้นั้นมีอำนาจที่จะเอาไปใช้นั้นหรือไม่ ถ้าไม่มีอำนาจที่จะ
 ที่เอาไปใช้เลยย่อมไม่ใช่เป็นการใช้อำนาจในตำแหน่ง (2) เช่น ตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้

กระทำผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าวินิจฉัยจับกุมที่ตนมีอยู่ไม่ใช่โดย
 มิชอบ เช่น แกล้งจับผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิดแล้วข่มขู่เอาเงิน ก็เป็นการใช้อำนาจในตำแหน่ง
 โดยมิชอบ และเป็นกรกระทำนอกเหนือหน้าที่ของตนเพราะตำรวจไม่มีหน้าที่จับกุมผู้ผิดได้
 กระทำผิด (ฎีกาที่ 798/2502, 154/2503) แต่ถ้าวินิจฉัยจับกุมผู้ลักลอบเล่นการพนัน
 โดยแกล้งจับหว่าลักลอบเล่นการพนันแล้วจะเอาเงิน ข่มขู่ไม่ใช้การใช้อำนาจในตำแหน่ง
 โดยมิชอบ เพราะเจ้าพนักงานสรรพสามิตไม่มีอำนาจจับกุมผู้ลักลอบเล่นการพนัน ที่เอาไปใช้
 เลย (ฎีกาที่ 1035/2482) และนอกจากนั้นการใช้อำนาจโดยมิชอบในมาตรา 148 ไม่ต้อง
 คำนึงถึงหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้นั้น พิจารณาจากตำแหน่งเป็นสำคัญ ต่างจากมาตรา 151
 ซึ่งบัญญัติถึงเจ้าพนักงานผู้หนึ่งหน้า... ดังนั้น หน้าที่จึงเป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย

2. การกำหนดหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

กิจการอันเป็นหน้าที่ราชการนั้นมีอยู่มากมายหลายอย่างด้วยกัน แต่มิได้หมายความว่า
 เจ้าพนักงานแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบปฏิบัติราชการเหล่านั้นทุกอย่าง เพราะหากเป็นเช่นนั้น
 แล้ว ก็จะทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายในการปฏิบัติราชการ เป็นอย่างมาก รวมทั้งจะทำให้เกิดความ
 ยากลำบากในการคุ้มครองและควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานเหล่านั้นด้วย ดังนั้นจึงมีการ

(1) มรุธา วัชนะชีวะกุล, เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

(2) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์, คำบรรยายกฎหมายลักษณะอาญา

(พระนคร : คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508), หน้า 125.

กำหนดหน้าที่ของเจ้าพนักงานแต่ละคนแต่ละตำแหน่งเอาไว้ในกฎหมาย ซึ่งจะเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเจ้าพนักงานคนใดได้กระทำการตามหน้าที่หรือไม่ แต่บางครั้งเราก็ไม่อาจจะยึดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเฉพาะจากตัวบทกฎหมายเท่านั้น ต้องอาศัยหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติประกอบด้วย ดังนั้นต่อไปนี้จะพิจารณาว่าอย่างไรจึงจะเป็นหน้าที่ราชการของเจ้าพนักงานแต่ละคนอันจะนำไปสู่ความรับผิดชอบตามลักษณะ 2 และ 3 ของประมวลกฎหมายอาญา

2.1 หน้าที่ที่กำหนดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

หน้าที่ราชการที่กำหนดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ถือเป็นหน้าที่ที่แน่นอนและเป็นหน้าที่ประจำของเจ้าพนักงานแต่ละคน เพราะเจ้าพนักงานแต่ละคนอาจจะต้องปฏิบัติหน้าที่หลายหน้าที่ในขณะเดียวกัน แต่หน้าที่ที่กำหนดโดยกฎหมายจะเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานแต่ละคนที่ปรากฏให้เห็นได้ชัด ลักษณะของการกำหนดหน้าที่ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

(1) หน้าที่ที่กำหนดโดยกฎหมายเฉพาะ หน้าที่ในลักษณะนี้จะมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดตัวเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ที่จะปฏิบัติราชการตามกฎหมายนั้น ๆ และกำหนดหน้าที่ตามกฎหมายต้องการให้ปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนซึ่งมีผลทำให้เจ้าพนักงานผู้นั้นตามกฎหมายดังกล่าวมิใคร่จะเอาใจไปไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะปฏิบัติเกี่ยวกับการนั้น แต่อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าเจ้าพนักงานอื่นเข้ามาปฏิบัติแทนได้เลย เพราะตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 218 ข้อ 44 บัญญัติให้ผู้รักษาราชการแทนตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้และผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติราชการแทนมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลที่ตนแทน ดังนั้น หากมีการมอบหมายให้รักษาราชการแทน หรือปฏิบัติราชการแทนกันอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ผู้รักษาราชการแทนหรือผู้ปฏิบัติราชการแทนนั้นก็จะมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติของพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 8, 9 และ 13 บัญญัติให้มีการปฏิบัติราชการแทนกันได้เช่นกัน

การกำหนดหน้าที่โดยกฎหมาย เฉพาะนี้ ในปัจจุบันนี้มีการกำหนดตัวเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่ไว้ 2 ลักษณะ คือ

(1.1) การกำหนดตัวเจ้าพนักงานไว้เป็นการเฉพาะ ในกรณีนี้กฎหมายฉบับใดต้องการให้อำนาจหน้าที่อย่างใดเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำแหน่งใดนั้น ก็ระบุไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายฉบับนั้น ๆ ซึ่งทำให้หน้าที่ราชการตามกฎหมายดังกล่าวกลายเป็นอำนาจหน้าที่ของ

เจ้าพนักงานที่กฎหมายระบุไว้เท่านั้น หากมีเจ้าพนักงานอื่นเข้ามาปฏิบัติราชการดังกล่าวแทนก็จะต้องเป็นการรักษาราชการแทน หรือการปฏิบัติราชการแทนกันดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

หน้าที่ในลักษณะนี้ เช่น

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้การสอบสวนความผิดอาญาต่างๆ เป็นของพนักงานสอบสวน ฉะนั้นเฉพาะพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้นจึงจะมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาได้ คณะกรรมการต่าง ๆ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายอื่นให้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนความผิดตามกฎหมายนั้น ๆ ก็มีให้พนักงานสอบสวน มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาเช่นกัน เช่นคณะกรรมการสอบสวนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 มาตรา 68 มีอำนาจสอบสวนเกี่ยวกับการกระทำผิดวินัยของข้าราชการเท่านั้น
- พระราชบัญญัติอาชญาวิธี พ.ศ. 2490 กำหนดให้อธิบดีกรมตำรวจเป็นผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตให้แก่บุคคลที่ได้รับอนุญาตใหม่และใช้อาชญาวิธี มีอาชญาวิธีติดตัวไปได้สำหรับในเขตกรุงเทพมหานครและทั่วราชอาณาจักร และในทางจังหวัดเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด จึงเป็นอำนาจของอธิบดีกรมตำรวจและผู้ว่าราชการจังหวัดเท่านั้นที่จะเป็นเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจออกใบพกพาให้ได้
- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 กำหนดให้การก่อสร้าง คัดแปลง หรือรื้อถอนอาคารจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น และได้กำหนดด้วยบุคคลที่จะเป็นเจ้าพนักงานท้องถิ่นเอาไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงแล้วคือ ในเขตเทศบาลเป็นนายกเทศมนตรี ในเขตสุขาภิบาลเป็นประธานกรรมการสุขาภิบาล ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ในเขตกรุงเทพมหานครเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในเขตเมืองพัทยาเป็นปลัดเมืองพัทยา ดังนั้นเฉพาะบุคคลเหล่านั้นเท่านั้นจึงจะมีอำนาจอนุญาตให้มีการก่อสร้าง คัดแปลงหรือรื้อถอนอาคาร ในแต่ละท้องถิ่นได้
- พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2479 กำหนดให้ปลัดจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการทหาร ดังนั้น เฉพาะปลัดจังหวัดเท่านั้นที่เป็นเจ้าพนักงานมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการทหาร ปลัดอำเภอไม่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากจะมีการรักษาราชการแทนหรือปฏิบัติราชการแทนปลัดจังหวัดเท่านั้น

- พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. 2482 กำหนดให้ผู้มีบังคับการ เรือแห่งราชนาวไทย เป็นพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติฉบับนี้แทน

กฎหมายเหล่านี้เป็นตัวอย่างของกฎหมายซึ่งกำหนดตัวเจ้าพนักงาน และอำนาจหน้าที่ที่ต้องการให้ปฏิบัติไว้อย่างเจาะจงและชัดเจนในตัวกฎหมายนั่นเอง

(1.2) กำหนดวิธีการแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ การกำหนดตัวเจ้าพนักงานในลักษณะคล้ายคลึงกับลักษณะแรก แต่เน้นหนักวิธีการแต่งตั้งมากกว่าตัวบุคคล คือกฎหมายเหล่านี้จะเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับราชการ เฉพาะบางอย่าง กำหนดหน้าที่อันเกี่ยวกับกิจการตามกฎหมายนั้นให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบางคนบางตำแหน่ง แต่ในบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวจะไม่กำหนดตัวเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่เอาไว้อย่างเจาะจง จะกำหนดแต่เพียงวิธีการแต่งตั้งหรือวิธีการกำหนดตัวเจ้าพนักงานผู้จะดำเนินการตามกฎหมายนั้น เช่นให้ไปกำหนดโดยกระทรวง เป็นคน หรือบางครั้งก็กำหนดคล้ายกับว่าเป็นเงื่อนไขในการกำหนดตัวผู้มีอำนาจหน้าที่เอาไว้ เช่นอาจจะกำหนดให้แต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่จากผู้มีฐานะเป็นข้าราชการ เท่านั้นก็ได้

เมื่อกฎหมายเหล่านี้กำหนดวิธีการหรือเงื่อนไขในการแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ไว้ และได้มีการแต่งตั้งเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวก็เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้นั้นแต่เพียงผู้เดียว หากจะมีการปฏิบัติหน้าที่แทนกันก็จะต้องเป็นในลักษณะของการรักษาราชการแทนหรือการปฏิบัติราชการแทนดังกล่าวแล้วในเบื้องต้น

สิ่งที่ได้กล่าวแล้วว่าการกำหนดหน้าที่ของเจ้าพนักงานทั้ง 2 ลักษณะมีความคล้ายคลึงกันมาก คือเป็นการกำหนดโดยกฎหมายเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตามหากพิจารณากันต่อไปจะพบว่า การกำหนดหน้าที่โดยกฎหมายในลักษณะแรกจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่า เนื่องจากลักษณะของกฎหมายเอง แต่การกำหนดแต่เพียงวิธีการหรือเงื่อนไขไว้ในกฎหมายแล้วจึงมีการกำหนดตัวเจ้าพนักงานโดยข้อกำหนดค่อยลง ไปอีกซึ่งจะทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าการกำหนดไว้ในกฎหมาย เช่นลักษณะแรก

หน้าที่ที่กำหนดโดยกฎหมายลักษณะนี้ เช่น

- พระราชบัญญัติบัตรประชาชน พ.ศ. 2486 กำหนดให้ใช้วิธีการออกกฎกระทรวง กำหนดตัวเจ้าพนักงานให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ออกบัตรประชาชน ซึ่งได้มีการออกกฎกระทรวง

พ.ศ. 2495 กำหนดให้นายอำเภอหรือปลัดกิ่งอำเภอเท่านั้นจึงจะเป็นพนักงานที่มีอำนาจออกบัตรประชาชน ทั้งนายอำเภอและปลัดกิ่งอำเภอจะมอบหมายให้ผู้อื่นทำหน้าที่แทนไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นการรักษาราชการแทนกัน

ฎีกาที่ 719/2500 (ประชุมใหญ่) นายอำเภอมาปฏิบัติราชการ แต่ให้ปลัดอำเภอลงชื่อในบัตรประชาชนแทนไม่เรียกว่าปลัดอำเภอรักษาราชการแทนตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ไม่ใช่ผู้มีอำนาจตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2486 จึงไม่อาจมีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 230 (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 162) ได้

ข้อสังเกต หน้าที่ในการออกบัตรประชาชน(ลงชื่อในบัตร) เป็นหน้าที่ของนายอำเภอหรือปลัดกิ่งอำเภอซึ่งเป็นหัวหน้า หรือผู้รักษาราชการแทน ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่เฉพาะสำหรับเจ้าพนักงานตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งเจ้าพนักงานตำแหน่งอื่น ๆ จะกระทำแทนไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นการกระทำในฐานะผู้รักษาราชการแทนเท่านั้น ดังนั้น เมื่อปลัดอำเภอไปทำการออกบัตรประชาชนในวันที่ยังไม่มีอำนาจปฏิบัติราชการ ก็ไม่ใช่การกระทำในฐานะผู้รักษาราชการแทนนายอำเภอ ปลัดอำเภอจึงไม่มีหน้าที่ออกบัตรประชาชน การกระทำดังกล่าวจึงไม่ใช่การปฏิบัติหน้าที่ราชการ จึงไม่ถูกควบคุมโดยบทบัญญัติในมาตรา 230 กฎหมายลักษณะอาญา(ประมวลกฎหมายอาญา) และหากปรากฏว่าในการออกบัตรประชาชนนั้น ปลัดอำเภอได้รับเงินตอบแทนจากผู้มาขอบัตร ดังนั้น ปลัดอำเภอก็ไม่มีความผิดฐานรับสินบนตามมาตรา 149 ประมวลกฎหมายอาญา เพราะมิใช่การกระทำในหน้าที่ของตน และไม่มีความผิดตามมาตรา 157 ด้วย

- พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 กำหนดให้นายอำเภอใช้วิธีการแต่งตั้งข้าราชการ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง พร้อมกับกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานดำเนินการเลือกตั้งไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วย นอกจากนั้นยังกำหนดเงื่อนไขในการแต่งตั้งกรรมการตรวจนับคะแนนพร้อมกับกำหนดหน้าที่ของกรรมการตรวจนับคะแนนไว้ด้วย

- พระราชบัญญัติอาวรูปเป็น เครื่องกระดุมเป็น วัคกระเบิดา พ.ศ. 2490 กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจแต่งตั้งนายทะเบียนและเจ้าหน้าที่อื่นซึ่งต่อมาได้ใช้วิธีการออกประกาศกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งนายทะเบียนสำหรับจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและธนบุรี ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายทะเบียนประจำจังหวัด และนายอำเภอเป็นนายทะเบียน

ประจำอำเภอ ดังนั้นเฉพาะผู้ว่าราชการประจำจังหวัดและนายอำเภอเท่านั้นที่มีอำนาจอนุญาตให้ประชาชนในจังหวัดหรืออำเภอนั้น ๆ มีอาวุธปืนไว้ในครอบครองได้ รองผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดอำเภอไม่มีอำนาจเช่นนั้น เว้นแต่จะเป็นการปฏิบัติราชการแทนหรือรักษาราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอเท่านั้น จึงจะมีอำนาจกระทำแทนได้

ทุกถ้ามาร่างตนเป็นหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดเฉพาะกำหนดไว้ ซึ่งหน้าที่ตามกฎหมายในส่วนนี้จะมีความชัดเจนและเป็นการ เฉพาะตำแหน่งของ เจ้าพนักงานที่มีตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งเจ้าพนักงานเหล่านั้นอาจจะมีหน้าที่ตามกฎหมายอื่นอีกก็ได้

(2) หน้าที่ตามตำแหน่งในกิจการทั่วไป

หน้าที่ในส่วนนี้เป็นกรณีที่ไม่กฎหมายเฉพาะกำหนดเอาไว้ให้เป็นหน้าที่ของ เจ้าพนักงานตำแหน่งใดอย่างเจาะจง แต่กิจการในส่วนนั้นเป็นกิจการที่รัฐจะต้องกระทำในการบริหารงานของรัฐ ดังนั้น เมื่อไม่มีกฎหมายกำหนดไว้อย่างเฉพาะเจาะจงแล้วก็กลายเป็นหน้าที่ของ เจ้าพนักงานทั่ว ๆ ไปจะต้องปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตามแม้จะเป็นหน้าที่ทั่วไป ซึ่งกฎหมายมิได้กำหนดตัวเจ้าพนักงานไว้เป็นการ เฉพาะก็ตาม แต่ก็มีใตหมายความว่าหน้าที่เหล่านั้นจะเป็นการทั่วไปอย่าง ไม่มีขอบเขต เพราะหากเป็นเช่นนั้นแล้วการพิจารณาความรับผิดชอบในทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานคงจะกระทำไต่ถามและไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายในส่วนนี้

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วในส่วนนี้เกี่ยวกับการวินิจฉัยความเป็นเจ้าพนักงานประการหนึ่ง คือการ เป็นเจ้าพนักงานเพราะได้รับแต่งตั้งตามทางการ โดยชอบให้ปฏิบัติราชการ เจ้าพนักงานที่ได้รับการแต่งตั้งในลักษณะนี้เรียกว่า ข้าราชการ ข้าราชการเหล่านั้นที่เป็นเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในราชการทั่วไป และเป็นเจ้าพนักงานจำนวนมากที่สุดซึ่งเป็นกลไกของรัฐในการบริหารและการปกครองประเทศ ข้าราชการเหล่านั้นได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งโดยบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ ดังนั้น หน้าที่ราชการที่จะต้องปฏิบัติก็จะกำหนดโดยกฎหมายนั้น ๆ เช่นกัน เป็นลักษณะของการกำหนดตำแหน่งและหน้าที่ไว้ด้วยกัน แต่การกำหนดหน้าที่ตามตำแหน่งเหล่านั้นจะกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ พอที่จะเป็นขอบเขตในการพิจารณา แต่ก็ไม่เป็นการ เฉพาะเจาะจงให้มีหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นหน้าที่ที่กำหนดไว้ในลักษณะนี้จึง เป็นสิ่งที่กำหนดขอบเขตของอำนาจหน้าที่ใน ราชการทั่วไปของ เจ้าพนักงานแต่ละคน

ในการพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าพนักงานว่าเป็นการกระทำในอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้นั้นหรือไม่

กฎหมายที่กำหนดหน้าที่ราชการทั่วไปที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ พ.ศ. 2515, พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518, พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2507 เป็นต้น

หน้าที่ตามตำแหน่งในกิจการทั่ว ๆ ไป ยังหมายความรวมถึงหน้าที่ตามกฎหมายซึ่งกำหนดฐานะของเจ้าพนักงานไว้อย่างชัดเจนได้กำหนดเอาไว้ด้วย จะพบว่าบุคคลเหล่านั้นจะมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานก็ต่อเมื่อปฏิบัติตามกฎหมายนั้น ๆ ซึ่งกฎหมายนั้น ๆ ก็จะมีได้กำหนดหน้าที่เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่เจ้าพนักงานเหล่านั้น แต่จะมีลักษณะเป็นการปฏิบัติงานทั่ว ๆ ไปตามตำแหน่งของตนภายใต้ขอบเขตของกฎหมายนั้น ๆ

- ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2515 มีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนต่าง ๆ ขึ้น โดยกำหนดให้มีหน่วยงานในการดำเนินการบริหารประเทศ และกำหนดให้มีผู้บังคับบัญชาตำแหน่งต่าง ๆ ขึ้นในแต่ละหน่วยงาน พร้อมกับได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งไว้อย่างกว้าง ๆ พอเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เช่น ในการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค ได้กำหนดให้มีตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าบังคับบัญชาข้าราชการฝ่ายบริหารส่วนภูมิภาคในเขตจังหวัด และรับผิดชอบในราชการจังหวัดและอำเภอ พร้อมกับได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดไว้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเกี่ยวกับการบริหารราชการและการปกครองบังคับบัญชาข้าราชการฝ่ายบริหารในจังหวัดนั้นเอง อันเป็นลักษณะของหน้าที่ราชการทั่ว ๆ ไป และในการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลางในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรม ได้กำหนดให้มีอธิบดีเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของกรม ดังนั้นอำนาจหน้าที่ของอธิบดีจึงเป็นอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับราชการกรม และการปกครองข้าราชการในกรมนั้นเอง อันเป็นลักษณะของราชการทั่ว ๆ ไป

อย่างไรก็ตามแม้อำนาจหน้าที่ในพระราชบัญญัติฉบับนี้จะเป็นหน้าที่ราชการทั่วไปก็ตาม แต่ก็เป็นหน้าที่ราชการทั่วไปของผู้ดำรงตำแหน่งที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น หากจะมีเจ้าพนักงานตำแหน่งอื่นมากระทำการที่แทนก็ต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่พระราชบัญญัติบังคับไว้ อันได้แก่ การปฏิบัติราชการแทน และการรักษาราชการแทนเท่านั้น

- ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2507 มีการ

กำหนดตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย เช่น ตำแหน่งซึ่งมีหน้าที่สอน วิจัย และให้บริการทางวิชาการ ได้แก่ ตำแหน่งอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฯลฯ ตำแหน่งซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับงานบริหารและธุรการ ได้แก่ ตำแหน่งอธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นหน้าที่ที่หมดลักษณะเป็นกบฏทั่วไปไม่เจาะจงว่าจะต้องทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น เพียงแต่เป็นการกำหนดกรอบในการปฏิบัติหน้าที่ไว้เท่านั้น นอกจากนั้นยังกำหนดให้คณะกรรมการซึ่งแต่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งเรียกว่าคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย (ก.ม.) มีอำนาจกำหนดตำแหน่งหน้าที่ก่อนเพื่อปฏิบัติราชการในมหาวิทยาลัยอีก โดยให้กฎหมายกำหนดตำแหน่งและหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งไว้ด้วยกัน ซึ่งต่อมา ก.ม. ได้ทำการกำหนดตำแหน่งของข้าราชการในมหาวิทยาลัยขึ้นอีกเพื่อให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย เช่น ตำแหน่งเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี 4 หน้าที่และความรับผิดชอบที่กำหนดไว้คือ ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้าหน่วยงานระดับแผนก ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบและคุณภาพของงานสูง... รับผิดชอบงานการเงินและบัญชี โดยควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หรือปกครองผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจำนวนหนึ่ง หรือปฏิบัติงานการเงินและบัญชีที่ค่อนข้างยากมาก โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้กำกับตรวจสอบหรือภายใต้การตรวจสอบบ้าง และอาจปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมาย (1) หรือตำแหน่งพนักงานธุรการ 3 มีหน้าที่ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้าหน่วยงาน ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบและคุณภาพของงานไม่สูงนัก... รับผิดชอบงานธุรการและงานสารบรรณโดยควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จำนวนหนึ่ง หรือปฏิบัติงานธุรการและงานสารบรรณที่ค่อนข้างยากมากภายใต้การตรวจสอบกำกับบ้าง และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ตัวอย่างของตำแหน่งหน้าที่ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการกำหนดหน้าที่อย่างกว้างพอให้สามารถพิจารณาได้ว่า การกระทำใดเป็นการกระทำในหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำแหน่งนั้น ๆ

(1) จากมาตรฐานกำหนดตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 13 ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย

หรือไม่ คือนำมาใช้เป็นกรอบในการพิจารณา จึงกล่าวได้ว่าเป็นหน้าที่ราชการทั่วไปที่มีขอบเขต

ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งในราชการทั่วไปจึงจำเป็นต้องพิจารณาจาก กฎหมายแต่ละฉบับซึ่งกำหนดตำแหน่งดังกล่าวขึ้นมาว่า กำหนดขอบเขตไว้แค่ไหน เพียงไร ข้าราชการที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายใดก็จะมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามที่ กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น อันเป็นหน้าที่ราชการทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามข้าราชการซึ่งดำรง ตำแหน่งดังกล่าวอาจจะมีหน้าที่ราชการตามกฎหมายเฉพาะอื่น ๆ อีกก็ได้ เช่นตำแหน่งผู้ว่า ราชการจังหวัด ย่อมมีหน้าที่เฉพาะตามพระราชบัญญัติอาชญากรรม เครื่องกระสุนปืน ฯ พ.ศ. 2490 ซึ่งกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้เดียวเป็นผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตให้ผู้มีอาวุธปืน (ในเขต จังหวัดของตน) มีอาวุธปืนติดตัวไปได้ และอาจจะมีหน้าที่ตามกฎหมายอื่นอีกก็ได้

ฎีกาที่ 1542 - 1543/2527 จำเลยที่ 1 รับราชการในตำแหน่งผู้ช่วยพยาบาล จำเลยที่ 2 เป็นลูกจ้างรายวันทำงานในโรงพยาบาลเดียวกัน มีหน้าที่จำหน่ายยาแก่คนไข้ จำเลยที่ 2 มีหน้าที่เก็บรักษาเงินค่าจำหน่ายยาไว้ส่งแก่เจ้าหน้าที่การเงินด้วย เวลาที่จำเลย ที่ 2 ไม่อยู่ ถ้าจำเลยที่ 1 ช่วยเขียนใบเสร็จรับเงิน ก็ต้องมอบเงินให้แก่จำเลยที่ 2 เมื่อ จำเลยที่ 2 กลับมา จำเลยทั้งสองร่วมกันทำสำเนาใบเสร็จรับเงินโดยลงจำนวนเงินราคา น้อยกว่าที่จำหน่ายจริง แล้วร่วมกันเอาเงินที่เกินกว่าจำนวนในสำเนาใบเสร็จไป ทั้งนี้ จำเลย ทั้งสองคงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 352 เท่านั้น เพราะจำเลยที่ 1 ไม่มี หน้าที่เก็บรักษา และจำเลยที่ 2 เป็นเพียงลูกจ้างไม่ใช่เจ้าพนักงาน

ข้อสังเกต จำเลยที่ 1 รับราชการในตำแหน่งผู้ช่วยพยาบาล ย่อมไม่มีหน้าที่เดียว กับการเก็บรักษาเงิน เมื่อไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับการเก็บรักษาเงิน เมื่อกระทำผิดคือ ยักยอกเงิน นั้นไปจึงเป็นความผิดฐานยักยอกตามมาตรา 352 เท่านั้น ไม่ถูกควบคุมโดยบทบัญญัติในมาตรา 147

ฎีกาที่ 1670/2505 จำเลยเป็นตำรวจประจำกองบังคับการตำรวจดับเพลิง ได้ สมคบกับจำเลยอื่นแสดงตัวกับผู้เสียหายว่าเป็นตำรวจ จะจับตัวผู้เสียหายฐานขายยาผิดประเภท แต่จำเลยกลับเรียกเอาเงินจากผู้เสียหายเพื่อไม่จับกุมดำเนินคดีดังกล่าว จำเลยจึงต้องมีความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ จำเลยจะอ้างว่าเป็นตำรวจดับเพลิงเท่านั้น ไม่มีอำนาจสอบสวน สืบสวนเพื่อจับกุมผู้กระทำผิดอาญาได้ไม่ เพราะหน้าที่การดับเพลิงนั้นเป็นหน้าที่เฉพาะตามที่ ทางราชการแต่งตั้งให้ปฏิบัติ แต่โดยทั่วไปแล้วจำเลยย่อมมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อจำเลยได้เรียกและรับเอาเงินจากผู้เสียหาย เพื่อไม่จับกุมดำเนินคดีอาญารัฐนายยามิประเภท จำเลยย่อมมีความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่

ข้อสังเกต จำเลยเป็นตำรวจแต่ปฏิบัติหน้าที่ประจำกองบังคับการตำรวจดับเพลิง ดังนั้น หน้าที่ดับเพลิงจึงเป็นหน้าที่เฉพาะของจำเลยตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่จำเลยสังกัด แต่ถึงอย่างไรจำเลยก็เป็นข้าราชการตำรวจ ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้ ซึ่งถือว่าเป็นอำนาจหน้าที่ทั่วไปของตำรวจ เมื่อจำเลยมีอำนาจหน้าที่กระทำการดังกล่าว แต่กลับเรียกและรับเงินจากผู้เสียหายเพื่อละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่ จึงมีความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ดังนั้น หน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าพนักงานผู้หนึ่งอาจจะมีหลายลักษณะก็ได้

2.2 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยชอบให้กระทำ

โดยทั่วไปแล้ว เจ้าพนักงานแต่ละตำแหน่งมีหน้าที่อย่างไรบ้างย่อมจะมีกฎหมายกำหนดไว้ซึ่งอาจจะเป็นการกำหนดไว้อย่างเฉพาะเจาะจง หรือบางครั้งอาจจะเป็นการกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ นอกจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายแล้ว บางครั้งเจ้าพนักงานตำแหน่งหนึ่งอาจจะได้รับมอบหมายโดยคำสั่งของผู้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติราชการอย่างอื่นนอกเหนือจากหน้าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับตำแหน่งนั้น ๆ หรือบางครั้งเจ้าพนักงานซึ่งมีหน้าที่ตามตำแหน่งในราชการทั่วไป อันการกำหนดหน้าที่ตามตำแหน่งกฎหมายกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ก็อาจจะได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้กระทำนั้นบางครั้งอาจจะไม่ใช่หน้าที่ตามตำแหน่งที่เจ้าพนักงานผู้นั้นดำรงอยู่ก็ได้ หรือบางครั้งก็อาจจะเป็นการกำหนดหน้าที่ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยคำสั่งของผู้บังคับบัญชาของเจ้าพนักงานผู้นั้น ซึ่งหน้าที่อันเกิดจากคำสั่งในกรณีจะต้องเป็นคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายจึงจะก่อให้เกิดหน้าที่แก่เจ้าพนักงานผู้ได้รับคำสั่ง แต่เนื่องจากหน้าที่ในลักษณะนี้มีได้แน่นอนและชัดเจนว่า ผู้ดำรงตำแหน่งจะต้องมีหน้าที่อย่างไรบ้าง เพราะกรณีถือได้ว่าเป็นหน้าที่พิเศษ ดังนั้นควรจะพิจารณาว่าคำสั่งลักษณะใดจึงจะเป็นคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย อันจะก่อให้เกิดหน้าที่แก่เจ้าพนักงานคนใดคนหนึ่งและเป็นองค์ประกอบในการใช้กฎหมายอาญาในลักษณะ 2 ความผิด เกี่ยวกับการปกครอง

คำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย จะต้องประกอบด้วย

(1) ผู้สั่งต้องมีอำนาจตามกฎหมาย (1) หมายความว่าผู้ออกคำสั่งมีอำนาจออกคำสั่งเช่นนั้นได้ ซึ่งอำนาจดังกล่าวมักเกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมายนั่นเอง แต่อาจจะมีลักษณะที่แตกต่างกันบ้าง กล่าวคือ ในกรณีที่เป็นหน้าที่พิเศษ ไม่ใช่หน้าที่ที่กำหนดตามตำแหน่งของเจ้าพนักงานตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง กฎหมายก็จะกำหนดไว้อย่างชัดแจ้งว่าให้ผู้มีอำนาจออกคำสั่งเช่นนั้นได้ ซึ่งก่อให้เกิดหน้าที่แก่เจ้าพนักงานผู้รับคำสั่งในอันที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งนั้น กรณีเช่น ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 มาตรา 86 วรรค 2 กำหนดให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวนข้าราชการพลเรือนสามัญที่ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งมีกฎ.พ. ฉบับที่ 18 (พ.ศ. 2528) ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณาข้อ 4 กำหนดให้แต่งตั้งข้าราชการประจำ ดังนั้นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุอาจจะแต่งตั้งข้าราชการประจำคนใดซึ่งโดยตำแหน่งแล้วไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับการสอบสวนพิจารณาเป็นกรรมการทำหน้าที่เกี่ยวกับการสอบสวนพิจารณาได้ ซึ่งผลก็คือข้าราชการที่ได้รับแต่งตั้งแต่ตามตำแหน่งจะไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับการสอบสวนพิจารณา แต่โดยผลของคำสั่งทำให้เจ้าพนักงานผู้นั้นมีหน้าที่เกี่ยวกับการสอบสวนพิจารณา หรือตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 8 กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายการขนส่งทางบก ซึ่งประกอบด้วยปลัดกระทรวงต่าง ๆ รวมทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา และข้าราชการตำแหน่งต่าง ๆ อีก และได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดังกล่าวไว้ในมาตรา 14 ดังนั้นเจ้าพนักงานเหล่านั้นโดยตำแหน่งแล้วจะไม่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการขนส่ง ซึ่งเป็นราชการของกระทรวงคมนาคม แต่หากได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการดังกล่าว ข้าราชการเหล่านั้นก็มีหน้าที่ตามกฎหมายด้วย ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัตินอกเหนือจากหน้าที่ตามตำแหน่ง ดังนั้นเป็นต้น

นอกจากผู้ออกคำสั่งจะมีอำนาจตามกฎหมายเฉพาะที่จะมอบหมายให้เจ้าพนักงานผู้ใดปฏิบัติหน้าที่นอกเหนือจากหน้าที่ตามตำแหน่งแล้ว ในการปฏิบัติราชการโดยทั่วไปผู้บังคับบัญชาย่อมมีอำนาจที่จะมอบหมายให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างใด

(1) (1) ศาสตราจารย์ จิตติ ศิริมัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2521), หน้า 772 .

อย่างหนึ่งภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ของหน่วยราชการนั้น ข้อจำกัดของคำสั่งในลักษณะนี้คือ ผู้ออกคำสั่งจะต้องเป็นผู้บังคับบัญชาตามกฎหมายเท่านั้นจึงจะมีอำนาจออกคำสั่งได้ ซึ่งใครจะเป็นผู้บังคับบัญชาตามกฎหมายหรือไม่ ก็ต้องพิจารณาจากกฎหมายที่จัดตั้งหน่วยงานดังกล่าวขึ้น เช่น ในจังหวัดหนึ่ง ๆ ผู้ว่าราชการจังหวัดย่อมเป็นผู้บังคับบัญชาบรรดาข้าราชการฝ่ายบริหารส่วนภูมิภาคในเขตจังหวัดและมีอำนาจสั่งให้ข้าราชการในจังหวัดนั้นปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับของทางราชการหรือในส่วนราชการระดับกรมย่อมมีอธิบดีเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการในกรมนั้น ๆ ดังนั้น อธิบดีย่อมมีอำนาจออกคำสั่งมอบหมายให้ข้าราชการในกรมนั้นปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย เป็นต้น (1)

ดังนั้น การที่ผู้ใดจะมีอำนาจออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งใดนั้น จะต้องเป็นกรณีที่มีกฎหมายให้อำนาจเอาไว้ ซึ่งอาจจะเป็นอำนาจตามกฎหมายเฉพาะ หรืออาจจะเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาตามกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินก็ได้

แนวคำพิพากษาศาลฎีกา

ฎีกาที่ 213/2503 ข้าราชการพลเรือนตำแหน่งครูประจำภาครับเงินเดือนประจำทางงบประมาณเงินเดือนของกระทรวงศึกษาธิการ แม่นายอำเภอและศึกษาธิการอำเภอ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาจะได้มีคำสั่งให้ไปทำงานในตำแหน่งเสมียนแผนกศึกษาธิการอำเภออีกตำแหน่งหนึ่งก็ตามก็ยังมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ฉะนั้นเมื่อปฏิบัติราชการโดยทุจริต ยักยอกเงินที่ใครรับไว้ตามหน้าที่ย่อมมีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานทุจริต ตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 147 และ 151

ข้อสั่ง แยก ครูประจำภาคมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานอยู่แล้ว โดยเหตุที่รับเงินเดือนจากงบประมาณหมวดเงินเดือน และหน้าที่ตามตำแหน่งของครูคือ การให้การศึกษาแก่นักเรียน แต่ในการปฏิบัติงานผู้บังคับบัญชาอาจแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่นอีกก็ได้ ซึ่งถือว่าเป็นการมอบหมายหน้าที่พิเศษให้ ซึ่งมีผลให้ข้าราชการผู้นั้นดำรงตำแหน่ง 2 ตำแหน่งพร้อมกันและต้องปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งทั้งสองควบคู่กัน ในขณะเดียวกัน ดังนั้นเมื่อจำเลยมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติราชการในตำแหน่งเสมียนแผนกศึกษาธิการอำเภอ ซึ่งถือว่าเป็นราชการอย่างหนึ่ง เมื่อกระทำ

(1)

การทุจริตในหน้าที่ของ เสมียนแผนกศึกษาธิการอำเภอจําเลยจึงต้องรับผิดชอบ เป็นเจ้าพนักงาน ผู้มีหน้าที่และกระทำการทุจริตในหน้าที่

ฎีกาที่ 471/2523 พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 มาตรา 24 มิได้ บัญญัติให้อำนาจนายอำเภอแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าพนักงานจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่แต่อย่างใด

การที่นายอำเภอไม่มีอำนาจแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าพนักงานจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ จึงไม่ทำให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าพนักงานที่ผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 147 ได้

ข้อสังเกต นายอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในอำเภอจึงมีอำนาจออกคำสั่งให้ ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติราชการในงานบริหารราชการทั่วไปได้ ซึ่งจะทำให้เจ้าพนักงานผู้นั้นมีหน้าที่ตาม ที่ได้รับมอบหมาย แต่ในฎีกานี้เป็นหน้าที่ราชการตามกฎหมายเฉพาะ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดทั้ง บุคคลผู้มีอำนาจและหน้าที่เอาไว้แล้วเฉพาะ ดังนั้นเฉพาะบุคคลที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้นจึงจะ มีอำนาจ นายอำเภอไม่ใช่บุคคลที่กฎหมายกำหนดให้มีอำนาจ เมื่อนายอำเภอแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้าน ให้เป็นเจ้าพนักงานจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่สิ่งไม่มีผลให้ผู้ใหญ่บ้านมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานเพราะ นายอำเภอไม่มีอำนาจแต่งตั้ง

ฎีกาที่ 2246/2515 มีผู้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนว่าจำเลยบุกรุกที่ดิน พนักงาน สอบสวนจึงมีหนังสือถึงนายอำเภอขอให้ส่งพนักงานที่ดินอำเภอไปทำการรังวัดสอบเขต การที่ผู้ เสียหายไปทำการรังวัดที่ดินตามคำสั่งของนายอำเภอยอมให้เชื่อว่าเป็นเจ้าพนักงานกระทำการ ตามหน้าที่ เมื่อจำเลยกล่าวอุทธรณ์ผู้เสียหายว่า "พนักงานที่ดินหมา ๆ ชอบกินแต่เบียร์" (ชอบกินสินบน) จำเลยจึงมีความผิดฐานอุทธรณ์เจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ ตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 136

ข้อสังเกต ในฎีกานี้ปรากฏว่านายอำเภอเป็นผู้มอบหมายให้พนักงานที่ดินอำเภอไป ปฏิบัติงาน ซึ่งโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน นายอำเภอเป็นผู้ปกครองบังคับ บัญชีข้าราชการในอำเภอ จึงมีอำนาจที่จะมอบหมายให้พนักงานที่ดินอำเภอปฏิบัติราชการใด ๆ ตามกฎหมาย งานที่นายอำเภอมอบหมายจึงกลายเป็นหน้าที่ของพนักงานที่ดินอำเภอผู้ได้รับมอบ หมาย เมื่อพนักงานที่ดินซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานอยู่แล้วไปกระทำการตามที่ได้รับมอบหมาย ย่อมเป็นเจ้าพนักงานกระทำการตามหน้าที่ ซึ่งกฎหมายให้ความคุ้มครอง

(2) ต้องเป็นการสั่งให้ปฏิบัติราชการ หมายความว่ากิจการที่เจ้าพนักงานผู้นั้นได้รับมอบหมายให้กระทำจะต้องเป็นราชการ เพราะวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและการยุติธรรมคือการให้ความคุ้มครองและควบคุมเจ้าพนักงานในการปฏิบัติราชการเท่านั้น หากกิจการที่เจ้าพนักงานได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติมิใช่ราชการแล้วก็ไม่อาจนำมาพิจารณาใช้กับกฎหมายในส่วนนี้ได้

กิจการใดเป็นราชการหรือไม่จะทราบได้โดยพิจารณาว่าอยู่ในวัตถุประสงค์ตามสภาพของส่วนราชการนั้นหรือไม่ (1) ซึ่งโดยปกติการจัดตั้งหน่วยราชการต่าง ๆ จะต้องกระทำโดยกฎหมาย ซึ่งอาจจะเป็นพระราชบัญญัติหรือหากเป็นหน่วยราชการย่อยลงไปก็จะกำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา กฎหมายเหล่านี้จะกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการนั้นไว้ ซึ่งถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ของส่วนราชการนั้น ๆ ดังนั้นการกระทำใด ๆ ในขอบเขตของอำนาจหรือการกระทำเพื่อให้บรรลุถึงหน้าที่ของหน่วยงานย่อมถือว่าเป็นงานปฏิบัติราชการ ซึ่งต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป ดังที่ได้อธิบายมาแล้วในบทที่ 2

อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าปัญหาที่ว่า หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติเป็นงานราชการหรือไม่มักจะเกิดขึ้นในกรณีที่เป็นการมอบหมายโดยอาศัยอำนาจในการปฏิบัติราชการทั่วไปของผู้บังคับบัญชาที่มอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัตินั้น เพราะหากเป็นการออกคำสั่งโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะแล้ว กิจการนั้นจะเป็นงานราชการหรือไม่เราสามารถจะพิจารณาได้จากตัวกฎหมายนั้นเอง เช่นในกรณีของปลัดกระทรวงการคลังหากปฏิบัติงานในคณะกรรมการนโยบายการขนส่งทางบก ย่อมจะมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่ราชการ แต่หากกระทำการในคณะกรรมการสลากกินแบ่งรัฐบาล ย่อมไม่ใช่การปฏิบัติหน้าที่ราชการ เพราะกิจการของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมิใช่งานราชการ แม้ปลัดกระทรวงการคลังจะเป็นเจ้าพนักงานก็ไม่ถือว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ดังนี้ เป็นต้น

ดังนั้นการที่ผู้ออกคำสั่งจะมีอำนาจตามกฎหมายที่จะออกคำสั่งมอบหมายให้เจ้าพนักงานคนใดคนหนึ่งปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง งานนั้นจะต้องเป็นงานราชการจึงจะถือว่าเป็นคำสั่งอันจะก่อให้เกิดหน้าที่แก่เจ้าพนักงานผู้นั้น

(1) ศาสตราจารย์จิติ ทิงศกัทธิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา, หน้า 1200 .

แนวคำพิพากษาฎีกา

ฎีกาที่ 261/2491 นายอำเภอตั้งให้สัสดีอำเภอและปลัดอำเภอเป็นกรรมการ ไปรับ
 ราชการของกระทรวงพาณิชย์จากจังหวัดเพื่อนำส่งอำเภอจัดการปันส่วนแกชวานา ตั้งชื่อว่า
 เป็นการแต่งตั้งให้ไปทำงานโดยชอบตามที่ราชการ ถ้ายกยอคนมีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงาน
 ยกยอกตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 131

ข้อสังเกต ฎีกานี้มอบหมายมีอำนาจในฐานะที่เป็นบุคคล อธิบดีบัญชาบรรดา
 ราชการในอำเภอตามพระ ราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน จึงมีอำนาจออกคำสั่ง
 ได้และงานที่มอบหมายให้ไปทำก็เป็นงานราชการของอำเภออย่างหนึ่ง ดังนั้น เมื่อกระทำการ
 ยกยอกจึงเป็นความผิดฐานเจ้าพนักงานยกยอกมิใช่คนธรรมดา ยกยอก

ฎีกาที่ 2029/2506 การที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นพนักงานที่คืนอำเภอได้รับแต่งตั้งจาก
 นายอำเภอให้เป็นเจ้าหน้าที่จัดงานปีใหม่ และเป็นกรรมการจำหน่ายบัตรผ่านประตูนั้น หา
 ทำให้ผู้เสียหายมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานกระทำการตามหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายไม่ แต่เป็น
 เรื่องช่วยเหลือนายอำเภอปฏิบัติงานพิเศษเป็นการส่วนตัวเท่านั้น ฉะนั้นการพยายามทำร้าย
 ผู้เสียหายที่ไม่ยอมให้ผ่านประตูเข้าไปในบริเวณงานโดยไม่มีบัตร จึงมีความผิดตามมาตรา
 295 ประกอบด้วยมาตรา 80 ไม่ใช่มาตรา 296 ประกอบด้วยมาตรา 80

ข้อสังเกต แมว่าผู้เสียหายจะเป็นพนักงานแต่ปรากฏว่างานที่ได้รับมอบหมายให้
 ปฏิบัติมิใช่งานราชการ เพราะการจัดงานปีใหม่มิใช่งานที่อำเภอจะต้องกระทำเพื่อให้บรรลุผล
 ในการบริหารราชการของอำเภอ ดังนั้นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติจึงมิใช่การปฏิบัติหน้าที่
 ราชการ เพราะคำสั่งดังกล่าวมิใช่คำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายนั่นเอง แต่คำสั่งดังกล่าว
 การจัดงานรื่นเริงในลักษณะนี้แม้ว่าจะมิใช่งานราชการก็ตามแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเข้ามา
 คุกคามความเรียบร้อย และรักษาความสงบในงาน ถือว่าเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ราชการ เพราะ
 ตำรวจมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย จึงถือว่าการปฏิบัติหน้าที่ หากมีการทำร้าย
 ร่างกายตำรวจในขณะนั้นก็เป็นการทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่

ฎีกาที่ 3031/2517 เทศบาลมอบเงินให้แกจังหวัดเพื่อใช้ในกิจการใด ๆ ก็ได้
 บัญชีราชการจังหวัดให้นำเงินดังกล่าวมาเป็นเงินสวัสดิการข้าราชการในจังหวัดเพื่อให้ข้าราชการ
 ผู้มีเงินเดือนน้อยกุม วัตถุประสงค์ของการใช้จ่ายเงินดังกล่าวจึงหาได้มุ่งหมายใช้จ่ายทาง

ราชการไม่ แต่เป็นการใช้จ่ายช่วยเหลือข้าราชการ เป็นการส่วนตัว เป็นกิจการพิเศษซึ่งไม่ปรากฏว่ากฎหมายใดกำหนดไว้ การที่จำเลยได้รับแต่งตั้งให้หน้าที่รักษาและรับจ่ายเงินดังกล่าว จึงเป็นกิจการพิเศษที่ไม่ต้องอาศัยฐานะที่จำเลยเป็นผู้มีอำนาจจังหวัดหรือข้าราชการ การที่จำเลยปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจึงไม่ใช่เป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติราชการตามตำแหน่งหน้าที่ราชการ เมื่อจำเลยเมื่อยังยกยอกเงินดังกล่าว ไปจึงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 เท่านั้น หากได้เป็นความผิดตามมาตรา 147 ไม่

ข้อสังเกต ข้อเท็จจริงตามฎีกาเห็นว่าจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบในฐานะเจ้าพนักงานเมื่อยังยกยอกเงินที่หน้าที่จำเลยได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติในราชการ แม้ว่าจำเลยจะมีตำแหน่ง เป็นเสมียนตราจังหวัดซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงาน แต่การที่จำเลยได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่รักษาและรับจ่ายเงินสวัสดิการข้าราชการ ซึ่งมีในราชการจึงมิใช่เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่ราชการตามตำแหน่ง ถ้ากระทำการยกยอกเงินนั้นยอมเป็นความผิดฐานยกยอกเงินธรรมดา แต่อย่างไรก็ตามจำเลยก็ยัง คง เป็นเจ้าพนักงานอยู่นั่นเอง

(3) คำสั่งนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นลายลักษณ์อักษร องค์ประกอบประการสุดท้ายของคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายก็คือ คำสั่งนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นคำสั่งที่เป็นลายลักษณ์อักษร เรื่องนี้เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 187/2503 วินิจฉัย "นายอำเภอในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบงานของอำเภอ เป็นหัวหน้าบังคับบัญชาข้าราชการ ในอำเภอย่อมมีอำนาจมอบหมายหน้าที่ให้เสมียนในอำเภอ ปฏิบัติราชการของอำเภอได้โดยชอบ และไม่มีความหมายบัญญัติว่า การมอบหมายต้องทำกันเป็นลายลักษณ์อักษร จะมอบควรวาจากก็ได้ จำเลยซึ่งเป็นเสมียนและปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจึง เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย"

โดยความเคารพอย่างสูงผู้เขียนมีความเห็นในทางตรงข้ามกับคำพิพากษาศาลฎีกานี้ โดยผู้เขียนเห็นว่าคำสั่งที่จะมอบหมายให้เจ้าพนักงานผู้ใดปฏิบัติราชการ ใดๆ ควรที่จะกระทำกันเป็นลายลักษณ์อักษร ด้วยเหตุที่ว่า หากพิจารณาจากลักษณะของงานราชการ ไม่ว่าจะป็นราชการของฝ่ายใดก็ตามจะพบว่าบุคคลหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องกับงานซึ่งป็นราชการของหน่วยงานต่าง ๆ และผู้มารับบริการซึ่งอาจจะเป็นประชาชนทั่วไปหรืออาจจะเป็นส่วนราชการด้วยกันเองก็ได้ บุคคลเหล่านั้นไม่เคยรู้จักหรือมีความสัมพันธ์กันมาก่อน แต่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกันโดยผลของกฎหมายกำหนดหน้าที่ให้แก่บุคคลเหล่านั้น ดังนั้น การงาน

สิ่งใดหรือความตกลงใจ ๆ ที่กระทำขึ้นโดยความสัมพันธ์เหล่านั้นจึงต้อง เป็นสิ่งที่สามารถตรวจสอบพิสูจน์ได้ นั่นก็หมายความว่า จะต้องกระทำกันไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นประโยชน์ ในการตรวจสอบและอ้างอิงแก่บุคคลทั่วไปได้

คำสั่งที่มอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ ก็เช่นกัน หากยอมรับคำสั่งที่มอบหมายกัน คว้าจามาเป็นหลักฐานในการปฏิบัติงานราชการ ก็คงจะก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่บุคคลทุก ฝ่าย ทั้งฝ่ายที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่ง และฝ่ายที่ออกคำสั่งมอบหมายหน้าที่ และแก่บุคคลภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับควย ในการที่พิสูจน์กันว่ามี การมอบหมายให้ทำหน้าที่เช่นนั้นจริงหรือไม่ หากฝ่ายออกคำสั่งกล่าวอ้างว่าตนได้มอบหมายให้บุคคลใดมีหน้าที่เกี่ยวกับการใดบ้าง แต่ฝ่าย ที่ถูกอ้างว่าได้รับการมอบหมายกลับปฏิเสธว่าไม่เคยได้รับมอบหมายเช่นนั้นเลย เช่นนี้เราจะ รับฟังข้ออ้างของฝ่ายใดในเมื่อไม่มีเอกสารในเรื่องนั้นมายืนยัน การกล่าวคว้าจามาเมื่อกล่าว หมดไปแล้วก็ไม่เหลือร่องรอยใดให้เราพิสูจน์ได้อีก ดังนั้น จึงเห็นว่าคำสั่งเช่นนั้นควรจะต้อง กระทำเป็นลายลักษณ์ และยังเป็นประโยชน์แก่บุคคลภายนอกที่จะเข้ามาเกี่ยวข้อง จะ สามารถตรวจสอบได้ง่าย

นอกจากนั้นการสั่ง เป็นลายลักษณ์อักษร ยังทำให้เราทราบว่าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีขอบเขตแค่ไหนเพียงใด จึงจะทำให้มีลักษณะที่แน่นอนเหมาะสมกับความสัมพันธ์ที่มีลักษณะ เป็นส่วนรวมเช่นนั้น แต่มีใ้หมายความว่าคำสั่งดังกล่าวจะต้องกระทำตามแบบฟอร์มคำสั่ง ราชการ เพราะคำสั่งบางประการก็อาจจะไม่สะดวก หรือไม่เหมาะที่จะกระทำในลักษณะ ดังกล่าว ดังนั้น ทักกล่าวว่าจะต้อง เป็นลายลักษณ์อักษรในที่นี้หมายความว่า มีการสั่งการโดย ปรากฏทาง เอกสารให้สามารถตรวจสอบได้เท่านั้น มิใช่การสั่งคว้าจามาซึ่งมีลักษณะที่ เลื่อนลอยเกินไป

ดังนั้น ผู้เขียนจึง เห็นว่าคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายซึ่งจะก่อให้เกิดหน้าที่แก่เจ้าพนักงาน ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติตาม จึงต้อง เป็นคำสั่งที่ผู้ออกคำสั่งมีอำนาจตามกฎหมายที่จะ ออกคำสั่งเช่นนั้นได้ และต้อง เป็นการสั่งให้ปฏิบัติราชการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะต้อง เป็นคำสั่งที่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรควย จึงจะนับว่าเจ้าพนักงานผู้นั้นกระทำการตาม หน้าที่

ตกลงว่ามาข้างต้นเป็นการกำหนดหน้าที่ของเจ้าพนักงานซึ่งมีที่มา 2 ประการ คือ หน้าที่ที่กำหนดโดยกฎหมายโดยอาศัยตำแหน่งของเจ้าพนักงานแต่ละคนและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้กระทำ หน้าที่ทั้ง 2 ประการนี้ หน้าที่ที่กำหนดโดยกฎหมายจะเป็นหน้าที่ประจำของเจ้าพนักงานแต่ละคนรวมทั้งยังดำรงตำแหน่งนั้นอยู่จะมีหน้าที่เช่นนั้นอยู่เสมอ แต่หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้กระทำนั้นอาจจะมิได้มีลักษณะเป็นการชั่วคราว หรืออาจจะเป็นการประจำก็ได้ เช่น การที่นายอำเภอแต่งตั้งให้สัสดีอำเภอ และปลัดอำเภอเป็นกรรมการไปรับผ้าของกระทรวงพาณิชย์จากจังหวัด ตามฎีกาที่ 461/2491 ถือว่าเป็นหน้าที่ชั่วคราวของสัสดีอำเภอ และปลัดอำเภอ หรือกรณีที่พนักงานบัญชีประจำกิ่งอำเภอได้รับมอบหมายจากปลัดกิ่งอำเภอให้รับผิดชอบงานจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ตามฎีกาที่ 3374/2522 ถือว่าเป็นหน้าที่ประจำของพนักงานบัญชีนั้น

อย่างไรก็ตามเจ้าพนักงานที่ได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายให้ดำรงตำแหน่งใด ย่อมมีหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับตำแหน่งดังกล่าว และในขณะเดียวกันก็อาจจะได้รับมอบหมายให้กระทำหน้าที่นอก ซึ่งอาจจะเป็นการชั่วคราวหรือเป็นการประจำก็ได้ แต่ก็ไม่ส่งผลทำให้พ้นจากหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามตำแหน่ง ยังคงมีอำนาจหน้าที่ตามตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่พร้อม ๆ กับมีหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วย เช่น

ฎีกาที่ 3677/2525 จำเลยรับราชการตำรวจซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยได้รับแต่งตั้งตามกฎหมาย ย่อมเป็นเจ้าพนักงานแม้จะประจำกองกำกับตำรวจม้า มีหน้าที่ในการถวายรักษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมเชตพระราชมารดา ก็เป็นเพียงหน้าที่เฉพาะตามคำสั่งแต่งตั้งของทางราชการ แต่โดยทั่วไปจำเลยยังมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17 การที่จำเลยจับกุมโจทกรวมหว่า มีพลอยหนีภาษี และยึดพลอยของกลางไว้ จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงานตามกฎหมาย เมื่อจำเลยกลับปล่อยโจทกรวมไปไม่นำส่งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย ย่อมเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 148

ฎีกาที่ 2390/2527 จำเลยตำรวจ ปล. ปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย ย่อมเป็นเจ้าพนักงาน แม้ขณะเกิดเหตุจะถูกส่งตัวไปช่วยราชการ กองอำนาจ

การรักษาความมั่นคงภายใน เป็นหัวหน้าชุดคุ้มครองตำบลปากหมัน มีหน้าที่คุ้มครองหมู่บ้าน และตำบล ป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และก่อการร้าย ก็เป็นเพียงหน้าที่เฉพาะตามคำสั่งแต่งตั้งของทางราชการ แต่โดยทั่วไป ป. ยังมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มาตรา 17 การที่ ป. มายังที่เกิดเหตุเพื่อที่จะจับกุมผู้กระทำผิดฐานมีกัญชาไว้ในครอบครอง จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงานตามกฎหมาย เมื่อจำเลยได้ให้เงินจำนวนหนึ่งแก่ ป. เพื่อจูงใจมิให้จับกุมจำเลย ย่อมเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144 แม่ ป. ยังมีใคแสดงตัวเป็นเจ้าพนักงานหรือแสดงความประสงค์ที่จะเข้าทำการตรวจจับกุมจำเลยกับพวก หรือมิไคแต่งเครื่องแบบก็ตาม

ข้อสังเกต ข้อเท็จจริงทั้ง 2 ฎีกาเป็นไปในลักษณะเดียวกัน คือ เจ้าพนักงานทั้งสองเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ย่อมมีหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แม้ว่าจะได้รับแต่งตั้งให้ไปปฏิบัติหน้าที่อย่างอื่น แต่ยังคงมีหน้าที่ตามตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่แต่มีใคหมายความว่า จะต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้ง 2 อย่างพร้อม ๆ กัน แต่ปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งที่เป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติราชการตามหน้าที่เช่นกัน เพราะยังไม่ขาดจากหน้าที่ตามตำแหน่งที่ดำรงอยู่ และนาสั่งเกตุว่างานที่ได้รับมอบหมายในฎีกาทั้ง 2 นี้มีลักษณะเป็นการประจำคัย

3. การปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ

บทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับการปกครอง และความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรมเพ่งเล็งถึงสาระสำคัญ 2 ประการ คือ ความเป็นเจ้าพนักงานประการหนึ่ง และการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของประการหนึ่ง เมื่อมีครบทั้ง 2 ประการ บุคคลผู้นั้นจึงจะถูกควบคุมโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ในส่วนนี้ บุคคลอาจจะมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานเพราะมีกฎหมายกำหนดไว้เช่นนั้น แต่บางครั้งมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนก็อาจจะมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานได้ หากใครับกัารแต่งตั้งให้เป็นข้าราชการดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น บุคคลที่มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานจะถูกควบคุมโดยบทบัญญัติของความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในลักษณะ 2 และ 3 เมื่อปรากฏว่าใคกระทำการตามตำแหน่ง อำนาจ หรือหน้าที่ จุคมุ่งหมายที่สำคัญของการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานก็คือ ต้องการให้เจ้าพนักงานซึ่งเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐและประชาชน ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและประโยชน์ของรัฐ

อย่างไรจึงจะเรียกว่า ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ก่อนอื่นควรจะได้ทราบในเบื้องต้นว่า การปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบกับการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตนั้นมีความหมายต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเป็นเพียงแต่ปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะที่มิควรที่จะปฏิบัติเช่นนั้น แต่การปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตเป็นการปฏิบัติหน้าที่ควยประการใด ๆ ก็ตามโดยมีเจตนาพิเศษเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น การปฏิบัตินั้นอาจจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ก็ได้ ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตจึงมองที่เจตนาของผู้กระทำ แต่การปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบมองที่ลักษณะของการกระทำ การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบอาจจะไม่ใช่การปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต และในขณะเดียวกันการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบก็มีใช่การปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตเท่านั้น แต่การปฏิบัติหน้าที่โดยชอบมีความหมาย 2 ประการ คือ

1. ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย ในประการนี้หมายความว่า ในกรณีที่มีกฎหมายไว้หลักเกณฑ์หรือขั้นตอนในการปฏิบัติราชการอย่างใดอย่างหนึ่งเอาไว้ การปฏิบัติราชการตามหน้าที่ก็ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์กฎหมายกำหนดไว้ หากปฏิบัติข้ามขั้นตอนของกฎหมายไป การปฏิบัตินั้นก็ถือว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย และหากปฏิบัติเกินขอบเขตกฎหมายกำหนดไว้ก็ถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วย เหตุที่ต้องถือหลักเกณฑ์กฎหมายกำหนดไว้มา เป็นสาระสำคัญในการพิจารณา ก็เนื่องจากการที่ราษฎรจะต้องมีหน้าที่หรือมีสิทธิเสรีภาพอย่างไรบ้าง กฎหมายกำหนดเอาไว้และอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติตามหน้าที่ก็เกิดจากกฎหมายกำหนดเอาไว้ซึ่งหากบุคคลทั้ง 2 ฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ความสงบเรียบร้อยก็จะเกิดขึ้นในสังคม แต่หากมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งล่วงละเมิดบทกำหนดของกฎหมายความไม่สงบก็จะเกิดขึ้นแก่สังคม และอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่อีกฝ่ายหนึ่งได้ ดังนั้นการปฏิบัติหรือการกระทำของแต่ละฝ่ายจึงต้องยึดตัวบทกฎหมายเป็นหลัก เช่นประมวลกฎหมายอาญากำหนดว่าการกระทำความผิดบางอย่างเป็นความผิด ซึ่งจะต้องถูกจับกุมเพื่อดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป ซึ่งหากบุคคลใดมิได้กระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ไม่อาจจะถูกจับกุมได้ และในขณะเดียวกันกฎหมายก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากว่าการจับกุมผู้กระทำความผิดจะต้องมีหมายจับ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่เขาชอยกเว้นของกฎหมายที่ให้จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ เช่นกรณีกระทำความผิดซึ่งหน้า เป็นต้น ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอีกชั้นหนึ่งมิให้การจับกุมผู้ใดเป็นไปอย่างพลະหลวงและงายกายอันเป็น

การกระทำความผิดต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล จึงกำหนดหลักเกณฑ์เช่นนี้ขึ้นมา และในขณะเดียวกันก็เป็นการกำหนดวิธีการในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานซึ่งนับว่าเป็นการควบคุมเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ประการหนึ่ง และหากในการจับกุมซึ่งทำถูกต้องตามกฎหมายคือมีหมายจับ หรือไม่ต้องมีหมายจับในกรณีเข้าชอยกเว้นนั้น ผู้ถูกจับต่อสู้ไม่ยอมให้จับผู้นั้นจะมีความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่อันเป็นการคุ้มครองเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่นั้น แต่ถาหากเจ้าพนักงานผู้ที่จะจับเขาทำการจับกุมโดยไม่มีหมายจับและไม่ใช้กรณีที่จะจับโดยไม่มีหมายจับ ถือว่าเจ้าพนักงานผู้นั้นละเมิดกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน จึงเป็นผลทำให้การปฏิบัติหน้าที่คือการจับนั้นเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ฎีกาที่ 197/2481 กำหนดหนังสือสั่งผู้ใหญบ้านให้ไปคนบ้านจำเลย เพื่อหาคว้านางสาวเหรียญหายไป ผู้ใหญ่บ้านจึงไปคนบ้านจำเลยโดยไม่มีหมายค้น จำเลยบอกผู้ใหญ่บ้านว่านางสาวเหรียญไม่อยู่ แต่ความจริงอยู่ที่บ้านจำเลย ทั้งนี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าผู้ใหญบ้านไม่มีอำนาจตรวจคนบ้านจำเลยโดยไม่มีหมายค้น และกรณีไม่มีหมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82 แม้กำหนดจะมีหนังสือสั่งมา คำสั่งนั้นก็ไม่เป็นผลในกฎหมาย เพราะกำหนดเองก็ไม่มีอำนาจค้นได้โดยลำพังเหมือนกัน จึงต้องถือเสมือนหนึ่งว่าจำเลยผูกเท็จต่อบุคคลสามัญเท่านั้น ไม่มีความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน

ข้อสังเกต ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดและผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจค้นได้เพราะมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง แต่กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าจะต้องมีหมายค้นด้วย เว้นแต่จะเป็นกรณีเข้าชอยกเว้นของกฎหมายจึงจะค้นได้โดยไม่มีหมายค้น ข้อเท็จจริงตามฎีกาปรากฏว่าผู้ใหญบ้านไปทำการค้นโดยไม่มีหมายค้นและไม่เป็นกรณีเข้าชอยกเว้นของกฎหมาย ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจึงไม่ใช่การปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่ใช่การกระทำในหน้าที่ของเจ้าพนักงานแม้จำเลยจะแจ้งความเท็จต่อผู้ใหญบ้านก็ไม่ใช่การแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน คือในแง่ของการคุ้มครองผู้ใหญบ้านไม่ได้รับความคุ้มครอง แต่ในทางกลับกันผู้ใหญบ้านยังคงถูกควบคุมโดยบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งในลักษณะนี้จะควรรับผิดตาม มาตรา 157

ฎีกาที่ 744/2501 จำเลยเป็นนายอำเภอจันทบุรีซึ่งเป็นผู้หนึ่งในข้อหาฐานเป็นเจ้าของมือสวกกักรวม โจทก์เป็นคนมีหลักฐานบ้านของอยู่ในศาลเจ้าแม่จันทบุรีระหว่างสอบสวนจำเลยปล่อยโจทก์โดยไม่ต้องมีประกัน โจทก์มาตามนัดทุกครั้ง ครั้นสอบสวนเสร็จจะส่งตัวโจทก์กับพวกจากอำเภอไปยังอัยการ จำเลยสั่งให้ตำรวจใส่กุญแจมือโจทก์ข้างหนึ่งและตำรวจถือปลายโซ่รั้งร้อยติดกับกุญแจมือ พาเดินไปขึ้นรถยนต์ในศาลเป็นระยะทางไกล 50 เมตร มีคนคุมหลายคนและยังใส่กุญแจมือโจทก์ต่อมาจนถึงอัยการ ทั้งนี้โดยจำเลยมุ่งหวังจะปราบปรามเจ้ามือสวกกักรวมให้ได้อายเสียบ้างจะได้เลิกเล่น ทั้งนี้จำเลยมีความผิดตามมาตรา เพราะแม้ไม่มีกฎหมายห้ามไม่ให้เจ้าพนักงานใส่กุญแจมือผู้ต้องหาเช่นโจทก์ แต่ก็มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 86 ห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เขาหนีเท่านั้น เรื่องนี้จำเลยกระทำเกินกว่าที่จำเป็นเพราะไม่มีพฤติการณ์อันใดแสดงว่าโจทก์จะหนี จึงไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 86 เมื่อจำเลยกระทำโดยมีเจตนาให้โจทก์ได้รับความอับอาย จึงเป็นความผิดตามมาตรา 157

ข้อสังเกต ฎีกานี้เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ แม้เจ้าพนักงานจะปฏิบัติตามอำนาจ แต่ถาดละเลยหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่กำหนดไว้ดีเป็นการปฏิบัติหน้าที่อันมิชอบเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาในลักษณะนอก ใต้แก่ ฎีกา ที่ 162/2510 387/2512, 698/2516 และ 1025/2518

2. ปฏิบัติภายในขอบเขตของหน้าที่ การปฏิบัติหน้าที่โดยชอบซึ่งหมายถึงรวมถึงการปฏิบัติภายในขอบเขตของหน้าที่ด้วย เพราะหน้าที่ของเจ้าพนักงานนั้นตามธรรมดาย่อมมีขอบเขต การปฏิบัติหน้าที่ที่นอกขอบเขตของหน้าที่จึงเป็นการปฏิบัติที่นอกขอบเขตกฎหมาย แม้ว่าบางครั้งเจ้าพนักงานผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ อาจจะมีอำนาจตามตำแหน่งที่จะกระทำการนั้นได้ แต่อาจจะไม่มีหน้าที่ที่จะต้องกระทำ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจจับผู้กระทำความผิด แต่ไม่มีหน้าที่ที่จะจับผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิด เป็นต้น และหากไปกระทำการโดยอาศัยอำนาจตามตำแหน่งก็จะเป็นการกระทำนอกขอบเขตของหน้าที่ ไม่เป็นการกระทำอันชอบด้วยกฎหมาย เช่น

ฎีกาที่ 825/2485 จำเลยเป็นคนจีน ร้องขอแปลงสัญชาติเป็นไทยต่อกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศส่งเรื่องให้กระทรวงมหาดไทยสอบสวน โดย

ส่งลายพิมพ์นิ้วมือให้กองสอบสวนกลางตรวจสอบว่าจำเลยต้องโทษคดีอาญาหรือคดีการ เมืองบ้างหรือไม่ และให้สืบสวนทางลับว่าจำเลยมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับพวกนักเลงอั้งยี่หรือสมาคมลับ บ้างหรือไม่ แต่นายตำรวจได้สอบปากคำจำเลยในเรื่องนี้ไว้ด้วย จำเลยให้ถ้อยคำเท็จต่อ ตำรวจนั้นว่าไม่เคยต้องโทษเลย แต่ความจริงจำเลยเคยต้องโทษ ดังนี้

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การสอบปากคำจำเลยไม่ตรงกับคำสั่งอันเป็นความประสงค์ของ ทางราชการ จะยกถ้อยคำของจำเลยที่ถูกสอบสวนอันมิใช่ทางการสั่งให้สอบสวนมาลงโทษแก่ จำเลยฐานะแจ้งความเท็จไม่ได้

ข้อสังเกต ข้อเท็จจริงตามฎีกานี้ปรากฏว่าเจ้าพนักงานผู้นั้นเป็นตำรวจ ย่อมมี อำนาจสืบสวนคดีอาญาได้ ซึ่งวิธีการสืบสวนกฎหมายมิได้วางกฎเกณฑ์ไว้ว่าจะต้องดำเนินการ อยางไรบ้าง แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการสืบสวนสามารถจะดำเนินการสืบสวนโดยวิธีใดเพื่อให้ ได้ข้อเท็จจริงมาก็ได้ ดังนั้น โดยตำแหน่งแล้วตำรวจผู้นั้นมีอำนาจที่จะสอบปากคำของจำเลย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่กระทรวงการต่างประเทศต้องการได้ แต่ปรากฏว่าในการมอบ หมายให้ทำการสืบสวน ได้มอบหมายให้กระทำในทางลับ ดังนั้นหน้าที่ของตำรวจผู้นั้นคือต้อง สืบสวนในทางลับ แม้โดยตำแหน่งจะมีอำนาจสอบปากคำจำเลยเพื่อประโยชน์ในการสืบสวน แต่เมื่อได้รับมอบหมายให้กระทำทางลับย่อมไม่มีหน้าที่จะไปสอบปากคำจำเลย เพราะถือว่าอยู่นอกขอบเขตของหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จึงไม่ใช่การปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย และ หากปรากฏว่าในขณะที่ทำการสอบปากคำจำเลยนั้น เจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้เรียกร้องเอาประโยชน์ หรือทรัพย์สินจากจำเลย เจ้าหน้าที่ผู้นั้นก็จะต้องถูกควบคุมโดยบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่ เกี่ยวกับความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่อยู่

ฎีกาที่ 1292/2482 ตามพระราชบัญญัติอากรศ ร.ศ. 119 เจ้าพนักงานมี อำนาจหน้าที่บังคับแก่ทรัพย์สินของศุลกากรศานา โดยการ ยึดและขาย คดีนี้จำเลยคางอากรศานา เจ้าพนักงานเรียกมาสอบถามถึงโฉนดนารายทศางอากร เพื่อขายทอดตลาด จำเลยให้ถ้อย คำเท็จต่อเจ้าหน้าที่ว่าโฉนดอยู่ที่ ช. ความจริงอยู่ที่ ช. โดยภริยาจำเลยเอาไปวางเป็นประกัน เงินกู้ไว้คั้งนี้ จำเลยไม่มีความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน

ข้อสังเกต ข้อเท็จจริงตามฎีกานี้เป็นเรื่องหน้าที่กฎหมายบัญญัติไว้ซึ่งมีขอบเขตของ หน้าที่จำกัดอยู่เพียงยึดและขายเท่านั้น ไม่ได้ให้อำนาจจำเลยมาสอบถามถึงเรื่องทรัพย์สิน

ของเขา แม้จะกระทำเพื่อประโยชน์ในการคนควาหาทรัพย์เพื่อยึดและขาย ก็เป็นการกระทำ
นอกขอบเขตของหน้าที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงไม่ถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่อันชอบด้วย
กฎหมาย เมื่อจำเลยแจ้งความเท็จจึงไม่เป็นความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน
หน้าที่ตามฎีกานกัฎีกาที่ 825/2485 เป็นหน้าที่ห้ามขอบเขตจำกัดเช่นเดียวกันจะต่างกันก็
เฉพาะแต่หน้าที่ตามฎีกานกัฎีกาที่ 825/2485 เป็นหน้าที่กฎหมายกำหนดและจำกัดขอบเขตเอาไว้ แต่หน้าที่ตาม
ฎีกาที่ 825/2485 เป็นหน้าที่ที่ใคร่บมอบหมายให้กระทำโดยจำกัดขอบเขตเอาไว้

4. ช่วงเวลาของความดำรงอยู่ซึ่งอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

เจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่ราชการนั้นได้รับความคุ้มครองและถุกควบคุมในฐานะ
เจ้าพนักงานเฉพาะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของเขาเท่านั้นนอกเหนือหน้าที่ราชการที่ของ
ปฏิบัติแล้วก็เป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น ดังนั้นแม้จะได้ชื่อว่ามีฐานะเป็นเจ้าพนักงานผู้หน้าที่
ราชการ แต่บางครั้งก็ไม่ใช่การปฏิบัติหน้าที่ราชการ เพราะในขณะที่กระทำการใดหรือถูก
กระทำอย่างใดนั้น แม้จะเป็นเจ้าพนักงานแต่ก็อาจจะมีใช่การปฏิบัติหน้าที่ใด ซึ่งจะส่งผล
ให้เจ้าพนักงานผู้นั้นมีฐานะดังเช่นบุคคลธรรมดาทั่วไป ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือถูกควบคุม
เป็นพิเศษอย่างไร ดังนั้นในส่วนนี้จะได้พิจารณาถึงความดำรงอยู่ซึ่งอำนาจ หน้าที่ของเจ้า
พนักงานซึ่งจะเป็นสิ่งประกอบในการพิจารณาถึงการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้นั้น

ทั้งที่โลกกล่าวมาในตอนต้นแล้วว่าอำนาจและหน้าที่นั้นแยกจากกันได้ แต่สิ่งที่ไม่
สามารถแยกจากกันได้คือ ตำแหน่งกับอำนาจ และตำแหน่งกับหน้าที่ เพราะตำแหน่งเป็นคำ
ก่อให้เกิดอำนาจและหน้าที่แก่เจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่นั้น ๆ แต่ก็มีใ้หมายความว่าเจ้า
พนักงานผู้ดำรงตำแหน่งนั้นจะมีอำนาจและหน้าที่ตามตำแหน่งอยู่เสมอไป และนอกจากนั้นก็ยัง
เป็นปัญหาว่าอำนาจและหน้าที่ตามตำแหน่งจะมีตั้งแต่เมื่อไร ซึ่งจะได้พิจารณากันดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ตามตำแหน่ง เกิดขึ้นเมื่อไร

เมื่ออำนาจและหน้าที่แยกจากกันได้ การพิจารณาต่อไปนี้จะแยกอำนาจ
และหน้าที่ออกจากกัน

อำนาจเกิดขึ้นเมื่อใด เมื่อเราทราบว่าอำนาจจากตำแหน่งซึ่งบุคคลนั้น
ดำรงอยู่ ดังนั้น อำนาจย่อมจะเกิดขึ้นทันทีที่บุคคลนั้นดำรงตำแหน่ง ซึ่งโดยปกติการที่บุคคล
จะดำรงตำแหน่งใดก็ตองเป็นไปโดยกฎหมายกำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้ง

ดังนั้น เมื่อบุคคลนั้นได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งโดยผู้มีอำนาจตามตำแหน่ง เกิดขึ้นทันที เป็นที่น่าสงสัย เกตว่าอำนาจนั้นจะเกิดขึ้นทันทีที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างถูกต้องไม่ว่าเจ้าพนักงานผู้นั้นจะไต่ถามว่าตนได้รับการแต่งตั้งเช่นนั้นแล้วหรือไม่ก็ตาม เพราะเรื่องของความรู้อาจหรือไม่รู้นั้นเป็นกรณีที่จะนำมาพิจารณาเกี่ยวกับเจตนาโดยประสงค์ของผลหรือยอมเล็งเห็นผล โดยการกระทำไปโดยที่ไม่ไต่ถามว่าตนได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งและมีอำนาจเช่นนั้น ย่อมถือว่าผู้นั้นกระทำมิได้จริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่ขาดเจตนาในทางอาญา

ดังนั้น อำนาจจะเกิดขึ้นทันทีที่ได้รับแต่งตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมายไม่ว่าเจ้าพนักงานจะไต่ถามถึงการแต่งตั้งนั้นหรือไม่ก็ตาม

สำหรับหน้าที่นั้นเกี่ยวกับกรณีของอำนาจ คือ หน้าที่จะเกิดขึ้นทันทีที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และในกรณีเป็นหน้าที่ที่เกิดจากการที่ใคร่รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติราชการอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกเหนือไปจากหน้าที่ตามตำแหน่ง ดังนั้น หน้าที่นั้นก็จะเกิดขึ้นทันทีที่ได้รับมอบหมายเช่นกัน การที่เจ้าพนักงานผู้นั้นได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมายจะรู้อหรือไม่รู้อถึงกรณีนั้นหรือไม่ใช่สาระสำคัญที่จะทำให้นาที่นั้นเกิดหรือไม่เกิด แต่ความรู้หรือไม่รู้อจะนำมาพิจารณาในส่วนของเจตนาทางอาญาเท่านั้น เพราะการที่เจ้าพนักงานผู้ใดกระทำการอย่างใดไปโดยไม่รู้ว่าตนได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ดำรงตำแหน่งหรือให้ทำหน้าที่เช่นนั้น ย่อมถือว่าเป็นการกระทำโดยขาดเจตนา เพราะมิได้รู้ถึงข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 59 วรรค 3

สิ่งที่น่าพิจารณาในเรื่องการเกิดหน้าที่คือ แม้หน้าที่จะเกิดขึ้นทันทีที่ได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับมอบหมายก็ตามแต่การกระทำของเจ้าพนักงานผู้นั้น บางครั้งก็ยังไม่ถือว่าได้เริ่มปฏิบัติการตามหน้าที่แล้ว ซึ่งทำให้ไม่อาจนำบทบัญญัติในลักษณะ 2 และ 3 มาใช้บังคับได้ ซึ่งเหตุการณ์ในลักษณะนี้อาจจะเกิดจากการที่ได้รับมอบหมายให้ไปปฏิบัติหน้าที่อื่นใดอันหนึ่ง ณ จุดใดจุดหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งในการนี้เจ้าพนักงานผู้นั้นจะต้องเดินทางไปยังจุดที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น แม้หน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้นั้นได้รับมอบหมายจะเกิดขึ้นทันทีที่ได้รับมอบหมาย แต่การปฏิบัติหน้าที่ยังไม่อาจจะเกิดได้จนกว่าเจ้าพนักงานผู้นั้นจะได้เดินทางไป

ถึงสถานทีที่ไ้รับมอบหมายให้มาปฏิบัติหน้าที่ คราไปก็ตียังเดินทางไปไม่ถึงหน้าทีที่ไ้รับมอบหมายก็ยังไม่อาจกระทำไ้ แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าในขณะนี้อยู่ยังไม่มีการเริ่มปฏิบัติการตามหน้าที่ซึ่งทำให้เจาพนักงานผู้นั้นไ้ไ้รับความคุ้มครอง แต่ในแง่ของการควบคุมั้นเจาพนักงานก้ได้ถูกควบคุมทันทีไ้รับการแต่งตั้งแม้ว่ายังมีไ้มีการเริ่มปฏิบัติหน้าที่ก็ตาม ดังนั้นจึงต้องแยกพิจารณาไ้ถูกตองระหว่างการเกิดหน้าที่และการเริ่มปฏิบัติการตามหน้าที่ บางครั้งหน้าที่เกิดขึ้แล้วแต่โดยสภาพแล้วยังไม่อาจเริ่มปฏิบัติการตามหน้าที่ไ้ไ้คง เช่นที่กล่าวมาแล้ว แต่บางครั้งเมื่อเกิดหน้าที่ขึ้ก็สามารถเริ่มปฏิบัติการตามหน้าที่ไ้ไ้ที เพราะหากไม่สามารถพิจารณาไ้ไ้การณนั้น ๆ เป็นเรื่องทีหน้าที่ยังไม่เกิด (ยังไม่เกิดหน้าที่) หรือยังมีไ้ไ้เริ่มปฏิบัติการตามหน้าที่ ก็จะทำให้พิจารณาความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการในหมวด 2 ของลักษณะ 2 และ 3 ผิดพลาดไปไ้

ฎีกาที่ 312/2491 ปลัดอำเภอกินทางไปรักษาเหตุการณที่ตลาดซึ่งมีหนึ่งตลงไปตามทางถึงตลาด ภรรยาซึ่งไปควยแะ ณ ทีแห่งหนึ่ง ปลัดอำเภอยืนคอยอยู่แต่ถูกทำร้าย ณ ทีนั้นยังไม่ทันไ้ไ้กระทำการตามหน้าที่แะอย่างไ้ไ้โดยหนึ่งเลย ไม่ไ้ไ้ว่าปลัดอำเภอกกระทำการตามหน้าที่ไม่เป็นการทำร้ายเจาพนักงาน

ข้อสั่งเกตุ คำพิพากษาฎีกาฉบับนี้ไ้ไ้โดยคำว้า "ไม่ไ้ไ้ว่าปลัดอำเภอกกระทำการตามหน้าที่" นั้นก้แสดงไ้ให้เห็นว่าปลัดอำเภอมิหน้าที่อยู่แล้วตงแต่ก่อนจะเดินทางไปทีตลาด แต่ยังมีไ้ไ้เริ่มปฏิบัติการตามหน้าที่ โดยที่ศาลฎีกาเห็นว่าการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่และการปฏิบัติตามหน้าที่จะเริ่มกระทำไ้ไ้ไ้เมื่อเดินทางไปตลาด แต่อย่างไรก็ตามแม้จะไม่ไ้ไ้รับความคุ้มครองอย่างเจาพนักงาน แต่ก้ยังจะถูกควบคุมโดยบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่อยู่เอง

ฎีกาที่ 1187/2516 นายอำเภอกินทางไปดูแลความสงบเรียบร้อยตามหน้าที่และกินข้าวกับเพื่อนแล้วเดินทางไปส่งเพื่อน มีคนยิงนายอำเภอ ไม่ไ้ไ้เป็นการยิงเจาพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่

ข้อสั่งเกตุ ตามฎีกานี้เริ่มต้นด้วยการปฏิบัติการตามหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่จนเสร็จแล้วจึงถูกยิงในขณะเดินทางไปส่งเพื่อน ซึ่งไ้ไ้ไ้ว่าเป็นธุระส่วนตัวของนายอำเภอ ดังนั้นจึงไม่ไ้ไ้ไ้การยิงเจาพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่ แต่คำสั่งเกตุว้าอาจจะเป็นการยิงเจาพนักงาน

เพราะเหตุที่ใคร่กระทำการตามหน้าที่ได้ หากขอเท็จจริงฟังได้เช่นนั้น เพราะเหตุประการ
หลังนี้ไม่จำเป็นต้องกระทำในขณะปฏิบัติหน้าที่

ฎีกาที่ 35/2521 คำร้องได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เสมียนเปรียบเทียบ และไต่ทำ
งานในหน้าที่นั้น แม่ไม่ไต่เห็นทราบคำสั่งดังกล่าวไต่ทราบการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่
แล้ว การแกหรือลงจำนวนเงินในสำเนาใบเสร็จใหนน้อยกว่าคนฉบับแล้วส่งเงินต่ำกว่าจำนวน
ที่ไต่รับจริง เป็นความผิดฐานเจ้าพนักงานยักยอกตามมาตรา 147 และฐานปลอมเอกสารใน
หน้าที่ของตนตามมาตรา 161, 266 ต่างกระทรวง แลละรายที่ไต่กระทำไม่ไช่มาตรา 162 ซึ่ง
เป็นการทำเอกสารเท็จ

ข้อสังเกต ฎีกานี้แสดงให้เห็นว่าความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ เจ้าพนักงาน
ผู้นั้นจะต้องทราบวาคนไต่รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ปฏิบัติภารกิจใด ๆ แต่การทราบถึง
การแต่งตั้งหรือมอบหมายไม่จำเป็นวาจะต้องเห็นทราบในคำสั่งดังกล่าวนั้น ฉะนั้น การทราบ
หรือไม่ทราบนำมาพิจารณาในส่วนของความรับผิดชอบเท่านั้น

2. ระยะเวลาสิ้นสุดของอำนาจหน้าที่ กิ่งที่ไต่กล่าวมาแล้ววาตำแหน่ง เป็นสิ่ง
ก่อให้เกิดอำนาจและหน้าที่ตามตำแหน่งนั้น และเจ้าพนักงานผู้ดำรงตำแหน่งใดก็ตามจะมี
อำนาจและหน้าที่ตามตำแหน่งนั้นทันทีไต่รับการแต่งตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมาย กิ่งนั้น เจ้า
พนักงานผู้ซึ่งไต่รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งโดยอ้อมมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนด
สำหรับตำแหน่งดังกล่าว และจะมีอำนาจและหน้าที่เช่นนั้นอยู่ เสมอครบที่ยังดำรงอยู่ในตำแหน่ง
อำนาจและหน้าที่จะเกิดขึ้นเมื่อเขาดำรงตำแหน่งและจะสิ้นสุดลง เมื่อมิไต่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว
แล้ว แต่ในกรณีที่เป็นหน้าที่ที่เกิดจากการมอบหมายให้กระทำการชั่วคราว หรือมอบหมาย
ให้ปฏิบัติราชการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง หน้าที่นั้นจะสิ้นสุดลง เมื่อปฏิบัติกา
รตามหน้าที่ที่ไต่รับมอบหมายเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งในลักษณะนี้หน้าที่สิ้นสุดลง แต่ตำแหน่งที่ดำรงอยู่
ยังคงดำรงอยู่ต่อไป ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากวาหน้าที่แบบนี้เป็นหน้าที่นอกเหนือจากหน้าที่
ตามตำแหน่งที่ดำรงอยู่

อย่างไรก็ดี ยังมีข้อเท็จจริงอย่างอื่นอีกที่ทำให้เกิดข้อยกเว้นวาบางครั้งเจ้าพนักงาน
งานผู้นั้นยังดำรงตำแหน่ง แต่อาจจะไม่มีอำนาจหน้าที่ ซึ่งถื่อวาอำนาจหน้าที่สิ้นสุดลงชั่วคราว
คือในกรณีชวาระราชการถูกสั่งพักราชการ ในกรณีชวาระราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง

จนถูกตั้งกรรมการสอบสวนหรือถูกฟ้องคดีอาญา หรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ข้าราชการ
ผู้นั้นอาจจะถูกสั่งให้พักราชการได้ ในกรณีที่ข้าราชการถูกสั่งพักราชการ ข้าราชการผู้นั้นยังมี
สภาพเป็นข้าราชการตามตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้งแต่ไม่ม้อำนาจหน้าที่ที่จะปฏิบัติตามตำแหน่งนั้น
ซึ่งต่างจากข้าราชการที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ออน เพื่อรอฟังผลการสอบสวนพิจารณาใน
กรณีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง จนถูกตั้งกรรมการสอบสวนหรือมีเหตุถึงเช่น
การสั่งพักราชการ เพราะการสั่งให้ออกจากราชการไว้ออน ข้าราชการผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง
ที่ดำรงอยู่ที่ เมื่อไม่มีตำแหน่งยอมไม่มีอำนาจและหน้าที่ตามตำแหน่งเช่นกัน

ดังนั้น อำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานจะดำรงอยู่กับเจ้าพนักงานผู้นั้นเสมอตาม
ที่ยังดำรงตำแหน่งอยู่ แต่บางครั้งแม้จะยังดำรงตำแหน่งอยู่ก็อาจจะไม่มีอำนาจหน้าที่โดยเหตุ
อันใดก็ได้ ดังโลกกลมมาแล้ว

แนวคำพิพากษาศาลฎีกา

ฎีกาที่ 920/2508 จำเลยไปพுகขอปร ะกันผู้ต้องหาเป็นการส่วนตัวขณะพนักงานส
สอบสวนกำลังกินข้าวที่บ้านพัก แม่ไซดอยคำแทนชื่อพุดพิงพนักงานสอบสวนว่า "มิ่ง - กู"
และไซดอยคำหยาบคายต่าง ๆ ก็ไม่ถือว่าจำเลยคห้หมิ่นเจ้าพนักงานเพราะได้กระทำตามหน้าที่
เนื่องจากมิได้อยู่ในเวลปฏิบัติราชการตามหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

ข้อสังเกต เจ้าพนักงานที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนยอมมี
อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งนั้นอยู่เสมอ แม้ในขณะที่กำลังกินข้าวอยู่ที่บ้านพักก็ตาม ก็ยังมีอำนาจ
หน้าที่อยู่ แต่มิได้อยู่ในขณะปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เมื่อจำเลยหมิ่นปร ะมาทพนักงานสอบสวน
ในขณะนั้น ย่อมมิใช่การคห้หมิ่นเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ แต่หากปร ะมาทว่ามีบุคคลมา
เจรจาเสนอทรัพย์สินหรือปร ะโยชนอื่นใดให้แก่พนักงานสอบสวนเพื่อให้กระทำหรือไม่กระทำ
การอย่างใดในตำแหน่งในขณะที่พนักงานสอบสวนกำลังกินข้าวที่บ้านพักเช่นนี้ พนักงาน
สอบสวนผู้นั้นอาจมีความผิดตามมาตรา 149 ได้ เพราะในขณะนั้นถือว่าม้อำนาจและหน้าที่ จึง
ต้องถูกควบคุมโดยบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่

ฎีกาที่ 1022/2505 จำเลยเป็นพลตำรวจขาดหนี้ราชการ แต่ยังมีหน้าที่จับกุม
ผู้กระทำความผิด ได้ปร ะสบเหตุการณกระทำความผิดอาญา กลับละเว้นการปฏิบัติหน้าที่จับกุมคนร้าย
โดยได้เข้าชี้ขวางพุกชพยานผู้เห็นมึ้เหยียนันวารุเห็นการกระทำผิด จึงเป็นการละเว้นโดย

มิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าทรัพย์เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157

ข้อสังเกต ฎีกานี้จำเลยขาดราชการไป หมายถึงมิได้ไปปฏิบัติราชการโดยมิได้มี การลาตามระเบียบ และมีใ้แจ้งเหตุให้ผู้บังคับบัญชาทราบ ซึ่งเป็นการกระทำผิดวินัยตามที่บัญญัติ ไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ซึ่งใช้บังคับกับวินัยของตำรวจ ทาย แต่จำเลยก็ยังมิฐานะเป็นเจ้าพนักงานตำแหน่งพลตำรวจอยู่ จึงยังมีอำนาจหน้าที่ตาม ตำแหน่งพลที่จะตองกระทำ ซึ่งต่างจากการถูกสั่งพักราชการ ซึ่งมีผลให้อำนาจหน้าที่ตาม ตำแหน่งที่ดำรงอยู่สิ้นสุดลงชั่วคราว แม้ในขณะนั้นจะยังคงมีตำแหน่งอยู่เพราะไม่มีคำสั่งปลด แต่อำนาจหน้าที่ทั้งหมดไปเพราะคำสั่งพักราชการแล้ว ทั้งคำพิพากษฎีกาที่ 2250/2520 พล ตำรวจถูกสั่งพักร าชการแสดงตัว เป็นตำรวจจับหญิงหาว่ามีอาวุธแกล้งพาไปข่มขืนกระทำความ ไรเรา แม้ยังไม่มีคำสั่งปลดก็ยังไม่ให้ปฏิบัติราชการแล้ว ไม่เป็นการปฏิบัติราชการในฐานะเจ้า พนักงานตามมาตรา 157

ฎีกาที่ 640/2490 พลตำรวจลาาราชการไปกระต่างท้องที่ ทำการค้นผู้พกส่นมีมือ และเอาส่นมีมือที่ค้นได้นั้นเสีย ไม่นำส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ จนกรมการอำเภอเรียกตัวจำเลย มาสอบสวนส่วน จำเลยจึงนำส่นมีมือมาส่ง ทั้งนี้ วินิจฉัยว่าตำรวจที่ลาาราชการไปกระต่างท้อง ที่คงเป็นตำรวจอยู่นั้นเอง เมื่อไปทำการตรวจคนบุคคลใด ๆ ในที่สาธารณะสถานยอมได้รับความ คุ้มครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา 93 ฉะนั้น การกระทำของจำเลยจึงเป็น ความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 131 (ซึ่งตรงกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 147)

ฎีกาที่ 15/2509 พลตำรวจลาหยุดราชการ ในระหว่างที่ลาหยุดนั้นไปเที่ยวงาน มหรสพ ซึ่งอยู่ในเขตท้องที่ที่ตนประจำการอยู่ จำเลยตำรวจคนหนึ่งซึ่งรักษาการอยู่ในงานนั้น ได้ขอร้องให้ช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยในงานนั้นด้วย จำเลยแสดงกิริยามีนเมาในบริเวณ งาน พลตำรวจนั้นได้ห้ามปรามและขอร้องให้กลับบ้านไป จำเลยได้ใช้มีดแทงพลตำรวจผู้นั้น บาดเจ็บสาหัส เช่นนี้ถือว่าพลตำรวจผู้นั้นถูกแทงก็เพราะเหตุที่ใดกระทำการตามหน้าที่

ข้อสังเกต ฎีกาที่ 640/2490 เจ้าพนักงานลาาราชการไปกระแต่ได้ใช้อำนาจตาม ตำแหน่งของตนในระหว่างนั้น ส่วนฎีกาที่ 15/2509 เจ้าพนักงานซึ่งลาาราชการไปกระส่วนตัว ได้ไปปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งของตน ซึ่งปรากฏว่าศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ว่า เจ้าพนักงานนั้นยัง ถูกควบคุมและได้รับความคุ้มครองอยู่ การลาาราชการไม่ทำให้ขาดจากอำนาจหน้าที่ตามตำแหน่ง

ของตบแต่ง เช่นการพักราชการตามฎีกาที่ 2250/2520

ดังนั้น การขาดราชการโดยยังมีได้ถูกส่งปลดออกจากราชการ และการลาราชการ
ไม่ทำให้เจ้าพนักงานนั้นขาดจากตำแหน่งหน้าที่ดำรงอยู่ ซึ่งต่างกับการพักราชการซึ่งว่า
อำนาจหน้าที่สิ้นสุดลงชั่วคราว จึงทำให้ไม่ถูกควบคุมหรือได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายที่
เกี่ยวกับการปกครองและการยุติธรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย